

I. Dluh: strukturální popis fungování veřejného dluhu

Tento text je součástí otevřeného analytického seriálu Poznámky k fungování současného systému a je předložen ke korekci – odborné i laické.

Aktuální verze všech souvisejících dokumentů jsou dostupné na:

<https://www.jetoonas.cz/poznamky-k-fungovani-soucasneho-systemu/>

Tento díl se pokouší o popis veřejného dluhu jako systémového mechanismu, nikoli jako selhání fiskální disciplíny nebo morální chyby jednotlivých aktérů.

Vážení,

obracím se na Vás s žádostí o odborné posouzení konzistence a logiky níže uvedené úvahy o fungování veřejného dluhu, finančního sektoru a role státu.

Stručné vymezení úvahy

1. V ekonomice, kde zisky i dluhy dlouhodobě končí u nadnárodních korporací a finančních institucí, lze systém z hlediska akumulace pohledávek a moci považovat za **funkčně uzavřený**, i když je geograficky otevřený.
2. V takovém systému existuje základní vztah: veřejný dluh odpovídá souhrnu pohledávek., které jsou před inflací systematicky chráněny (úroky, regulací, měnovou politikou), zatímco mzdy, veřejné rozpočty a služby tuto ochranu nemají.
3. „Veřejný dluh“ je proto zavádějící pojem, pokud se nehovoří současně o protilehlých pohledávkách a o tom, **komu inflace smí a komu nesmí škodit**.
4. Skutečným věřitelem systému nejsou finanční instituce, ale **daňoví poplatníci**, kteří nesou:
 - fiskální náklady,
 - inflační ztráty,
 - sociální důsledky krizí.
5. **Inflace v tomto kontextu nepředstavuje selhání systému, ale jeho nástroj, který doplňuje dluhové financování a úrokový mechanismus.**

Umožňuje rozprostřít napříč populací a v čase náklady a škody za rozhodnutí, která nelze nebo není žádoucí řešit přímo.

Na rozdíl od daní nemá jednoznačného plátce ani okamžik schválení, a proto **vypadá** jako „přirozený“ ekonomický proces.

Z hlediska výsledku inflace působí stejně jako daň: posouvá hranici ekonomických možností jednotlivce.

Její dopady jsou strukturálně asymetrické: nejvíce zatěžují subjekty s fixními příjmy, úsporami a omezenou možností ochrany, zatímco aktéři s přístupem k reálným aktivům a úvěru jsou relativně chráněni.

6. „Funkčnost“ systému v některých segmentech nebo obdobích, je podmíněna **systematickou externalizací nákladů** jinam (v čase, prostoru nebo na jiné skupiny).
7. Systém se z vlastních chyb učí jen omezeně, protože skutečné poučení by vyžadovalo, protože skutečné poučení by vyžadovalo zpochybnění chránění pohledávek a přiznání asymetrie, na níž je postaven.

Otázka

Prosím o **konkrétní odborné vymezení**, ve kterém bodě je tato úvaha:

- logicky chybná,
- účetně nekonzistentní,
- nebo fakticky nepravdivá.

Poznámka k účelu

Tato úvaha slouží jako podklad pro další dokumenty a diskusi o fungování veřejných financí, které zde naznačené mechanismy rozpracovávají.

Závěrečné vymezení

Výše uvedená úvaha nepopisuje selhání jednotlivých aktérů, ale **strukturální vlastnost systému**, ve kterém:

- zisky jsou systematicky privatizovány,
- ztráty jsou systematicky externalizovány,
- a náklady chyb nenese ten, kdo je vytváří.

Takový systém nelze označit za nefunkční — funguje přesně tak, jak je navržen. Učení je s jeho fungováním neslučitelné. Proto se z chyb „učit ani vlastně nesmí“.

Opakování stejných krizí, řešených stejnými nástroji a se stejným rozložením nákladů, není náhoda ani nešťastná shoda okolností.

Je to **znak architektury**, která chybu používá ke své korekci.

Systém, který přežívá jen díky tomu, že zakazuje učení z vlastních chyb, není stabilní.

Ano, nějak „funguje“.

Otázkou je jeho opravitelnost.

S pozdravem

Ve Zlíně dne 12.1.2026

Jiří Bránka